

سرشناسه	غفاری قمی، اسماعیل، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	نگاه مرد و زن از منظر اخلاق و فقه استدلالی / اسماعیل غفاری قمی.
مشخصات نشر	قم: طلیعه سبز، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	۲۴۰ ص.
شابک	978-600-6055-13-8 :
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا : ۱ : ۱
یادداشت	کتاب‌نامه.
موضوع	نگاه به نامحرم (فقه)
موضوع	نگاه به نامحرم
رده‌بندی کنگره	BP۱۸۹ / ۲ / غ ۷ ن ۸ ۱۳۹۰ :
رده‌بندی دیویی	۲۹۷/۳۶ :
شماره کتابشناسی ملی	۲۴۱۲۸۴۲ :

نگاه مرد و زن از منظر اخلاق و فقه استدلالی

نویسنده: حجة الاسلام و المسلمین دکتر اسماعیل غفاری قمی
ناشر: طلیعه سبز ۰۹۱۲۷۵۰۶۵۳۶

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوسخان کتاب
نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۴۰۰۰ تومان

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است

نگاه مرد و زن از منظر اخلاق و فقه استدلالی

حجة الاسلام و المسلمین دکتر اسماعیل غفاری قمی

فهرست موضوعات

۱۷	مقدمه
۱۹	ضرورت و اهمیت موضوع تحقیق
۲۲	اهداف موضوع تحقیق
۲۷	واژه‌های کلیدی
۲۷	مفهوم نگاه و نظر
۳۱	مفهوم اخلاق
۳۲	مفهوم فقه

بخش اول: نگاه مرد و زن به یکدیگر از منظر اخلاق

۳۹	فصل اول: چشم دیدبان دل‌هاست
۴۳	فصل دوم: چشم‌ها دام‌های شیطانند
۴۷	فصل سوم: آثار رها کردن عنان نگاه

۵۰	فصل چهارم: حیا و فروگرفتن چشم
۵۶	فصل پنجم: نگاه‌های بیهوده و ستوده
۵۸	فصل ششم: نگاه‌های پنهانی
۶۲	فصل هفتم: فروگرفتن چشم و شیرینی عبادت
۶۵	فصل هشتم: نگاه اول و نگاه دوم
۶۸	فصل نهم: دیدن زن زیبا
۷۱	فصل دهم: آنچه به فروگرفتن چشم کمک می‌کند
۷۳	فصل یازدهم: آنچه نور چشم را زیاد می‌کند

بخش دوم: نگاه مرد و زن به یکدیگر از منظر فقه استدلالی

۷۷	فصل اول: نگاه مرد و زن نامحرم به یکدیگر
۷۷	دیدگاه فقها
۷۷	دیدگاه اول:
۷۷	دیدگاه دوم:
۷۸	دیدگاه سوم:
۷۸	دیدگاه اول
۸۱	ادله دیدگاه اول
۸۴	معنای زینت از نظر روایات
۸۷	دیدگاه دوم
۸۸	ادله دیدگاه دوم
۸۸	الف) آیات
۸۹	ب) روایات
۹۳	اشکالات دیدگاه دوم

۹۵	دیدگاه سوم
۹۶	ادله دیدگاه سوم
۹۷	اشکالات دیدگاه سوم
۹۸	فصل دوم: نگاه مرد و زن به یکدیگر از روی ربه و لذت
۹۹	معانی ربه
۱۰۱	جمع بدی
۱۰۳	فصل سوم: نگاه مرد به زن نامحرم به قصد ازدواج با او
۱۰۴	دیدگاه فقهاء
۱۰۴	نظر صاحب جواهر
۱۰۵	نظر شهید ثانی
۱۰۶	نظر امام خمینی
۱۰۶	ادله جواز نگاه مرد به زن به قصد ازدواج با او
۱۰۸	دیدگاه فقهاء در مقدار نگاه مرد به زن به قصد ازدواج با او
۱۰۸	دیدگاه اول:
۱۰۸	دیدگاه دوم:
۱۰۸	دیدگاه سوم:
۱۰۸	دیدگاه اول
۱۰۸	نظر شهید ثانی
۱۱۰	ادله دیدگاه اول
۱۱۱	دیدگاه دوم
۱۱۱	نظر آیت الله خویی
۱۱۱	نظر آیت الله بهجت
۱۱۱	ادله دیدگاه دوم

۱۱۲	اما مقام اول:
۱۱۴	اما مقام دوم:
۱۱۵	دیدگاه سوم
۱۱۵	نظر صاحب جواهر
۱۱۶	نظر صاحب عروه الوثقی
۱۱۶	نظر امام خمینی
۱۱۶	نظر آیت الله حکیم
۱۱۷	ادله دیدگاه سوم
۱۲۰	جمع بندی
۱۲۰	نظر اول
۱۲۰	نظر دوم
۱۲۱	نظر سوم
۱۲۲	فصل چهارم: اجازه و رضایت زن در نگاه مرد به قصد ازدواج با او
۱۲۲	در تعریف حکم آمده:
۱۲۳	دیدگاه فقها
۱۲۳	نظر صاحب عروه الوثقی
۱۲۳	نظر شهید ثانی
۱۲۳	نظر آیت الله خویی
۱۲۳	نظر آیت الله حکیم
۱۲۴	نتیجه گیری
۱۲۵	فصل پنجم: قصد لذت در نگاه مرد به زن به قصد ازدواج با او
۱۲۵	دیدگاه فقها
۱۲۵	دیدگاه اول

۱۲۶	نظر صاحب جواهر
۱۲۶	دیدگاه دوم
۱۲۶	نظر صاحب عروه الوثقی
۱۲۷	نظر امام خمینی
۱۲۸	فصل ششم: تکرار نگاه مرد به زن به قصد ازدواج با او
۱۲۸	دیدگاه فقها
۱۲۸	نظر شهید ثانی
۱۲۹	نظر صاحب جواهر
۱۲۹	نظر صاحب عروه الوثقی
۱۲۹	نظر امام خمینی
۱۳۰	نظر آیت الله مکارم شیرازی
۱۳۰	ادله جواز تکرار نگاه
۱۳۲	فصل هفتم: نگاه به قصد ازدواج موجب محبت و الفت
۱۳۳	فصل هشتم: امکان ازدواج و مانع نداشتن زن برای ازدواج
۱۳۳	در زمان نگاه کردن
۱۳۳	دیدگاه فقها
۱۳۳	نظر شهید ثانی
۱۳۴	نظر صاحب جواهر
۱۳۴	نظر صاحب عروه الوثقی
۱۳۴	نظر امام خمینی
۱۳۵	فصل نهم: قصد ازدواج
۱۳۵	دیدگاه فقها
۱۳۵	دیدگاه اول

- ۱۳۶..... نظر صاحب جواهر
- ۱۳۶..... نظر امام خمینی
- ۱۳۶..... دیدگاه دوم
- ۱۳۶..... نظر صاحب عروه الوثقی
- ۱۳۸..... فصل دهم: گرفتن وکیل جهت شناخت مرد از زن
- ۱۳۸..... دیدگاه فقها
- ۱۳۸..... نظر شهید ثانی
- ۱۳۹..... نظر صاحب عروه الوثقی
- ۱۴۰..... فصل یازدهم: نگاه مرد به زنان غیر مسلمان (زنان اهل ذمه و کفار)
- ۱۴۰..... دیدگاه فقها
- ۱۴۱..... دیدگاه اول: جواز نگاه به صورت و دوکف دست زنان غیر مسلمان
- ۱۴۱..... نظر ابن ادریس حلی
- ۱۴۱..... ادله دیدگاه اول
- ۱۴۲..... دیدگاه دوم: جواز نگاه به محاسن زنان غیر مسلمان
- ۱۴۲..... نظر شیخ مفید
- ۱۴۳..... ادله دیدگاه دوم
- ۱۴۳..... دیدگاه سوم: جواز نگاه مرد به تمام بدن زنان غیر مسلمان غیر از عورت
- ۱۴۴..... نظر شیخ طوسی
- ۱۴۴..... نظر محقق ثانی
- ۱۴۴..... نظر محقق بحرانی
- ۱۴۵..... نظر صاحب جواهر
- ۱۴۵..... نظر محقق نراقی
- ۱۴۶..... نظر صاحب عروه الوثقی

۱۴۶	نظر امام خمینی
۱۴۶	نظر آیت الله سید محمد صادق روحانی
۱۴۷	ادله دیدگاه سوم
۱۵۵	جمع بندی
۱۵۸	فصل دوازدهم: نگاه مرد به زنان بی باک مسلمان
۱۵۸	دیدگاه فقها
۱۵۸	دیدگاه اول:
۱۵۸	دیدگاه دوم:
۱۵۸	دیدگاه اول: جواز تردد در مجامع زنان بی باک
۱۵۹	نظر صاحب عروه الوثقی
۱۵۹	نظر امام خمینی
۱۶۰	ادله دیدگاه اول
۱۶۰	نظر صاحب جواهر
۱۶۱	نظر آیت الله حکیم
۱۶۲	نظر آیت الله روحانی
۱۶۴	دیدگاه دوم: جواز نگاه به محاسن زنان بی باک
۱۶۴	نظر آیت الله سیستانی
۱۶۵	نظر آیت الله بهجت
۱۶۵	ادله دیدگاه دوم
۱۶۵	نظر صاحب مبانی عروه الوثقی
۱۶۸	فصل سیزدهم: نگاه زن به مرد نامحرم
۱۶۸	دیدگاه فقها
۱۶۸	نظر امام خمینی

- ۱۶۹..... نظر آیت الله خویی
- ۱۶۹..... ادلة حرمت نگاه زن به مرد نامحرم
- ۱۷۱..... فصل چهاردهم: نگاه زن به مرد به قصد ازدواج او
- ۱۷۲..... دیدگاه فقها
- ۱۷۲..... نظر شهید ثانی
- ۱۷۲..... نظر صاحب عروه الوثقی
- ۱۷۲..... نظر آیت الله بهجت
- ۱۷۲..... ادلة جواز نگاه زن به مرد نامحرم با قصد ازدواج
- ۱۷۲..... نظر صاحب جواهر
- ۱۷۳..... نظر شیخ انصاری
- ۱۷۵..... فصل پانزدهم: مواردی که استثنا شده از حرمت نگاه مرد و زن...
- ۱۷۶..... نگاه مرد و زن به یکدیگر در مقام معالجه و حاجت
- ۱۷۶..... دیدگاه فقها
- ۱۷۶..... نظر شیخ طوسی و ابن ادریس
- ۱۷۷..... نظر علامه حلی و محقق ثانی و فخرالمحققین
- ۱۷۷..... نظر محقق نراقی
- ۱۷۷..... نظر صاحب عروه الوثقی
- ۱۷۸..... نظر امام خمینی
- ۱۷۸..... ادلة جواز نگاه مرد و زن به یکدیگر در مقام معالجه و حاجت
- ۱۸۱..... نگاه مرد و زن به یکدیگر در مقام ضرورت
- ۱۸۱..... دیدگاه فقها
- ۱۸۱..... نظر شیخ طوسی
- ۱۸۲..... نظر ابن ادریس حلی

- نظر علامه حلی و محقق ثانی و فخر المحققین ۱۸۲
- نظر صاحب جواهر ۱۸۲
- نظر صاحب عروه الوثقی ۱۸۳
- نظر محقق نراقی ۱۸۳
- نظر آیت الله بروجردی ۱۸۴
- نظر امام خمینی ۱۸۴
- ادله جواز نگاه مرد و زن به یکدیگر در حال ضرورت ۱۸۸
- نگاه مرد و زن به یکدیگر در مقام مزاحمت مهم با اهم ۱۸۹
- دیدگاه فقها ۱۸۹
- نظر صاحب عروه الوثقی ۱۸۹
- نگاه مرد و زن به یکدیگر در مقام شهادت ۱۹۰
- دیدگاه فقها ۱۹۰
- دیدگاه اول: جواز نگاه مرد و زن به یکدیگر در مقام شهادت ۱۹۰
- نظر علامه حلی و محقق کرکی ۱۹۰
- نظر فخر المحققین ۱۹۰
- ادله دیدگاه اول ۱۹۱
- دیدگاه دوم: عدم جواز نگاه مرد و زن به یکدیگر در مقام شهادت ۱۹۲
- نظر صاحب جواهر ۱۹۲
- نظر صاحب عروه الوثقی ۱۹۳
- ادله دیدگاه دوم ۱۹۴
- نگاه مرد به زنان سالخورده ۱۹۵
- دیدگاه فقها ۱۹۵
- نظر محقق ثانی ۱۹۵

- ۱۹۶..... نظر فخر المحققین
- ۱۹۶..... نظر صاحب جواهر
- ۱۹۷..... نظر صاحب عروه الوثقی
- ۱۹۸..... نظر آیت الله خویی
- ۲۰۰..... ادله جواز نگاه مرد به زنان از کار افتاده
- ۲۰۲..... نگاه مرد و زن به دختر بچه و پسر بچه
- ۲۰۲..... دیدگاه فقها
- ۲۰۲..... نظر علامه حلی
- ۲۰۲..... نظر فخر المحققین
- ۲۰۳..... نظر محقق کرکی
- ۲۰۵..... نظر آیت الله حکیم
- ۲۰۵..... نظر صاحب عروه الوثقی
- ۲۰۶..... نظر امام خمینی
- ۲۰۷..... ادله جواز نگاه به دختر بچه و پسر بچه
- ۲۰۹..... فصل شانزدهم: نگاه محارم به یکدیگر
- ۲۰۹..... نگاه به محارم غیر از همسر
- ۲۱۰..... دیدگاه اول: جواز نگاه به تمام بدن محارم غیر از عورت
- ۲۱۰..... نظر محقق ثانی
- ۲۱۰..... نظر شهید ثانی
- ۲۱۱..... نظر صاحب عروه الوثقی
- ۲۱۱..... نظر آیت الله بروجردی
- ۲۱۱..... نظر امام خمینی
- ۲۱۲..... نظر آیت الله صافی گلپایگانی

۲۱۳	 ادله دیدگاه اول
۲۱۳	 نظر فخر المحققین
۲۱۴	 نظر صاحب جواهر
۲۱۶	 نظر آیت الله حکیم
۲۱۷	 دیدگاه دوم: جواز نگاه به تمام بدن محارم غیر از ما بین ناف و زانو
۲۱۷	 ادله دیدگاه دوم
۲۱۷	 نظر شهید ثانی
۲۱۸	 نظر آیت الله حویی
۲۲۱	 جمع بندی
۲۲۱	 ادله قول مشهور (جواز نگاه به محارم غیر از عورت)
۲۲۲	 ادله قول غیر مشهور
۲۲۲	 دیدگاه صحیح
۲۲۲	 اشکالات نظر غیر مشهور
۲۲۳	 نگاه به همسر
۲۲۴	 دیدگاه فقها
۲۲۴	 نظر شیخ طوسی
۲۲۴	 نظر شهید ثانی
۲۲۵	 نظر صاحب عروه الوثقی
۲۲۵	 نظر امام خمینی
۲۲۵	 نظر آیت الله بهجت
۲۲۶	 ادله جواز نگاه زن و شوهر به یکدیگر
۲۲۹	 نظر صاحب جواهر
۲۳۰	 نظر آیت الله حکیم

- ۲۳۱..... نظر آیت الله خویی
- ۲۳۵..... فهرست منابع
- ۲۳۵..... الف) منابع عربی
- ۲۳۸..... ب) منابع فارسی

مقدمه

موضوع «نگاه مرد و زن به یکدیگر» از منظر اخلاق و فقه» در حقیقت با چهار موضوع اجتماعی و فردی مهم دیگر ارتباط نزدیک دارد؛ بلکه مکمل آن‌ها خواهد بود. موضوع اول: نظام خانواده در اسلام؛ موضوع دوم: عفت و پاک‌دامنی در فرد و خانواده و جامعه؛ موضوع سوم: حجاب و پوشش در اسلام؛ موضوع چهارم: آرامش و محبت بین زن و مرد در خانواده. در صورت تحقق یافتن آن‌ها زندگی سالم اجتماعی و فردی بدون فشارهای روحی و روانی و آلودگی به گناه، برای انسان‌ها تضمین خواهد شد. از اینجا روشن می‌شود که قوانین الهی، هرکدام تکمیل‌کننده و تعالی‌بخش یکدیگر هستند و نباید حکمی را از بقیه احکام جدا و به تنهایی در نظر گرفت.

هم چنین نباید تنها جنبه دنیوی و تبیین‌های مادی را ملاک و معیار آن‌ها قرارداد؛ بلکه لازم است به هر موضوع و مسأله‌ای از زاویه‌ای دیگر،

که جهان آخرت و پاداش الهی است، توجه داشت؛ زیرا نمی‌توان مجموعه دین اسلام و برنامه‌های آن را از حیات آخری جدا نمود و برای آن‌ها فقط تفسیرهای مادی بیان کرد. گرچه فواید آن در همین دنیا نیز بسیار مهم و اساسی می‌باشد؛ چرا که با فطرت انسانی و قوانین طبیعی تناسب و تطابق و سازگاری دارند.

بنابراین بُعد دیگر اسلام و دستورات آن، بُعد معنوی آن است که در حقیقت پاسخ‌گوی نیازهای روحی و معنوی انسان است؛ زیرا انسان موجودی است مرکب و دو بعدی:

یک بعد آن جسم و نیازهای مادی آن است که جنبه حیوانی او را در بر می‌گیرد. در این بخش با حیوانات مشترک است. گرچه این بعد، نیازهای هم سنخ و متناسب با خود را می‌طلبد و باید به طور معقول و مشروع مورد توجه قرار گیرند. چه بسا بسیاری از آن‌ها ضروری است و ادامه حیات بشری با بر آورده شدن آن نیازها است. و ارضای آن‌ها از طریق صحیح و سالم و دور از فساد و هر آلودگی مورد سفارش و تأکید اسلام است. باید توجه داشت که بر آورده شدن صحیح این گونه نیازها می‌تواند کمک بزرگی در جهت ارتقای معنوی انسان باشد. این نکته مهمی است که از متون دینی به روشنی به دست می‌آید.

بعد دیگر انسان، روح و روان و نیازهای معنوی آن است، با توجه به این که نیازهای معنوی و روحی مربوط به شخصیت، هویت و ابدیت اوست. این نیاز از نیاز اولی مهم‌تر و اساسی‌تر خواهد بود. در واقع می‌توان گفت: اکثر قوانین و دستورات دینی، ارتباط نزدیکی، با

این بخش انسان دارند. زیبایی‌های آن هم از این جهت قابل فهم و درک می‌باشد.

بررسی علمی «نگاه مرد و زن به یک‌دیگر از منظر اخلاق و فقه» امری است مورد انتظار؛ زیرا هر موضوعی در فقه و نیز موضوعات دیگر در رشته‌های مختلف، نیازمند این است که هر چند وقت یک بار، مورد بررسی و تحقیق قرار گیرند تا در گذر زمان دچار رکود و وقفه نشوند.

ضرورت و اهمیت موضوع تحقیق

پاک‌دامنی یکی از اصول مهم اخلاقی در جامعه است. نه تنها اسلام عزیز؛ بلکه ادیان الهی دیگر آن را یک ارزش مقدس و بنی غیرتی را زشت و ناپسند می‌شمارند؛ البته چگونگی این اصل اخلاقی در بین ادیان آسمانی یک‌سان نمی‌باشد. اما می‌توان گفت همگان بر کلیت آن تأکید دارند.

گرچه خداوند به انسان غریزه جنسی داده و این غریزه باید از طریق معقول و مشروع ارضا شود؛ و دین مبین اسلام با سرکوب کردن آن مخالف است. اما لازم است کنترل شود، نه گسیخته و آزاد، که در نتیجه، بی بند و باری و ناهنجاری در فرد و جامعه حاکم گردد و نظام خانواده از هم پاشیده شود و فساد و آلودگی و عوارض روحی و روانی آن، بر همه جا سایه افکند.

از باب نمونه در فرمان‌های ده گانه خداوند بزرگ به حضرت موسی علیه السلام این چنین آمده است که:

۱. برای خود خدایی جز من نگیرید؛

۲. به بت سجده نکنید؛
 ۳. نام خدا را به باطل نبرید؛
 ۴. شنبه را گرامی بدارید؛
 ۵. پدر و مادر را احترام کنید؛
 ۶. کسی را به قتل نرسانید؛
 ۷. زنا نکنید؛
 ۸. دزدی نکنید؛
 ۹. بر همسایه شهادت دروغ ندهید؛
 ۱۰. به اموال و ناموس همسایه طمع نورزید.^۱
- در این جایه یک نمونه تاریخی دیگر در مورد مردی که مسلمان نبود اما غیرت ناموسی داشت؛ خداوند او را از لطف و رحمت خود بهره مند گردانید و در نهایت عاقبت بخیر شد، اشاره می‌کنیم:
- امام باقر علیه السلام در این باره می‌فرماید: «أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَسَارِي فَأَمَرَ بِقَتْلِهِمْ وَخَلَّى رَجُلًا مِنْ بَيْنِهِمْ، فَقَالَ الرَّجُلُ: أَطَلَقْتَ عَنِّي، فَقَالَ: أَخْبَرَنِي جِبْرِيلُ عَنْ اللَّهِ أَنَّ فِيكَ خَمْسَ خِصَالٍ يُحِبُّهَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ: الْغَيْرَةُ الشَّدِيدَةُ عَلَى حَرَمِكَ، وَالسَّخَاءُ، وَحَسَنَ الْخُلُقِ، وَصَدَقَ اللِّسَانِ، وَالشَّجَاعَةُ، فَلَمَّا سَمِعَهَا الرَّجُلُ أَسْلَمَ، وَحَسِنَ أَسْلَامُهُ، وَقَاتَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتَّى اسْتُشْهِدَ.^۲ گروهی از اسیران را نزد پیامبر خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آوردند، پیامبر دستور داد که از میان آنان یکی را آزاد و بقیه را بکشند؛ فرد آزاد شده پرسید چرا مرا آزاد کردی؟ پیامبر

۱. ادیان بزرگ، ص ۸۰.

۲. وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۱۵۵.

پاسخ داد: جبرئیل از جانب خداوند به من خبر داده است که در تو پنج خصلت وجود دارد که خداوند و رسول خدا، آن‌ها را دوست دارند: ۱. غیرت شدید بر ناموست؛ ۲. سخاوت مندی؛ ۳. اخلاق خوش؛ ۴. صداقت در گفتار؛ ۵. شجاعت؛ فرد با شنیدن این کلام مسلمان شد و بر ایمان خود پایدار ماند، تا این‌که در غزوه‌ای به شهادت رسید...

قرآن کریم در مورد چشم چرانی و انحرافات جنسی می‌فرماید: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ بَغَضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾. به مؤمنان بگو چشم‌های خود را (از نگاه بنه نامحرم‌ان) فروگیرند، و فروج خود را حفظ کنند، این برای آن‌ها پاکیزه‌تر است، خداوند از آنچه انجام می‌دهید آگاه است.

در ادامه می‌فرماید: ﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ بَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾^۱ و به زنان با ایمان بگو چشم‌های خود را (از نگاه هموس آلود) فروگیرند و دامان خویش را حفظ کنند.

در حقیقت این آیات، آیات عفت و پاک‌دامنی است که احکام نگاه مرد و زن به یک‌دیگر و چشم چرانی را بیان می‌کند.

در کتاب کافی در شأن نزول این آیات از امام باقر علیه السلام چنین نقل شده است که جوانی از انصار در مسیر خود بازنی روبه‌رو شد، و در آن روز زنان مقنعه خود را در پشت گوش‌های خود قرار می‌دادند، (و طبعاً مقداری از گردن و سینه آن‌ها نمایان می‌شد) چهره آن زن نظر آن جوان

را به خود جلب کرد و چشم خود را به او دوخت؛ هنگامی که زن گذشت جوان هم چنان با چشمان خود او را بدرقه می‌کرد در حالی که راه خود را ادامه می‌داد تا این که وارد کوچه تنگی شد و باز، هم چنان به پشت سر خود نگاه می‌کرد، ناگهان صورتش به دیوار خورد و تیزی اسهخوان یا قطعه شیشه‌ای که در دیوار بود صورتش را شکافت! هنگامی که زن گذشت جوان به خود آمد و دید که خون از صورتش جاری شده است و به لباس و سینه‌اش ریخته! (سخت ناراحت شد) با خود گفت به خدا سوگند خدمت پیامبر می‌روم و این ماجرا را بازگو می‌کنم، هنگامی که چشم رسول خدا ﷺ به او افتاد فرمود: چه شده است؟ جوان ماجرا را نقل کرد، در این هنگام جبرئیل، پیک وحی خدا نازل شد و آیه فوق را آورد: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ﴾^۱

به این ترتیب تاریخچه حکم نگاه مرد و زن به یکدیگر، با توجه به این که سوره نور در مدینه نازل شده است، به زمان حضور پیامبر اعظم ﷺ در مدینه بر می‌گردد و نیز اشاره شد عفت و پاکدامنی در میان ملت‌های دیگر نیز به نوعی بوده است.

اهداف موضوع تحقیق

- انسان از سویی نیازمند ارتباط با دیگران است و بدون آن زندگی برایش سخت و غیر ممکن خواهد بود، زیرا او موجودی، اجتماعی

۱. تفسیر نمونه، ج ۱۴، ص ۴۳۶.

است. برای این که بتواند در جامعه زندگی کند و نیازهای خود را برطرف نماید، احتیاج به وسایل ارتباطی دارد. چشم یکی از وسایلی است که انسان از طریق آن با دیگران و جهان خارج از خود ارتباط برقرار می‌کند.

از سوی دیگر انسان در مقابل خالق، مالک و رازق خود که نعمت‌های مادی و معنوی را برای او تمام و کامل نموده است، باید شاکر و قدردان باشد. این سپاس‌گزاری از خداوند متعال مقتضای عقل و انصاف آدمی است و موجب رستگاری و سعادت انسان می‌شود. باید توجه داشت در صورتی که نعمت‌های خداوند در مسیر خواست و رضایت او باشد، شکر آن نعمت را بجای آورده است و اگر در مسیر تمایلات و هوس‌های نفسانی قرار گیرد، ناشپاسی کرده است. شکرانه زبانی، قلبی و عملی هر نعمتی در صورتی تحقق می‌یابد که انسان به وظیفه خود عالم و به دستورات الهی عامل باشد.

برنامه و قانون، زمانی منطقی و درست است که هدف متعالی و مشخصی را دنبال کند در غیر این صورت آن دستور العمل بیهوده و بی‌فایده است. از آنجایی که تمام قوانین الهی بر اساس حکمت و مصلحت خداوند پایه ریزی شده است. حتی یک حکم در اسلام پیدا نمی‌کنید که از این قاعده کلی استثنا باشد. این مهم از عموماًست، که قابل تخصیص نیست؛ چرا که خداوند حکیم است و از نظر عقلی کار بیهوده و گزاف از او سر نمی‌زند.

بنابراین تمام معارف عالیة اسلام از جمله احکام نورانی آن هدف‌مند

طراحی شده است. در صورتی که بطور کامل به تمام آن‌ها توجه و عمل شود، تأمین کنندهٔ سعادت دنیوی (فردی و اجتماعی) و آخروی انسان خواهد بود.

یکی از اهداف غیر قابل انکار دستورات الهی، عفت و پاک‌دامنی افراد جوامع انسانی است. به راستی پاک‌دامنی نردبان مطمئنی برای صعود انسان به قله‌های بلند معنوی و رضوان خداوند است.

نگاه مرد و زن به یک‌دیگر از جمله قوانینی است که اگر درست عمل شود؛ در سلامت و پاکی فرد در جامعه بسیار مؤثر و مفید خواهد بود و اگر انحرافی در آن پدید آید، پیامدهای ناپسند و زشتی را به دنبال خواهد داشت.

به این ترتیب نگاه مرد و زن به یک‌دیگر در صورتی تضمین کنندهٔ جامعهٔ سالم و عقیف است که در چارچوب ضوابط و مقررات دین مبین اسلام و از هرگونه افراط و تفریط به دور باشد.

به هر حال «نگاه مرد و زن» به یک‌دیگر از منظر اخلاق و فقه از جمله موضوعاتی است که آگاهی از آن، برای هر مرد و زن وظیفه‌شناس و مؤمن قابل توجه و از نیازمندی‌های اولیهٔ آنان به شمار می‌آید.

این موضوع دارای ابعاد گوناگون و جنبه‌های مختلف است. هرکدام باید با دقت لازم و کافی مورد تتبع و بررسی قرار گیرند تا زوایای آن از هر جهت روشن شوند.

از باب نمونه به چند مورد از بحث‌هایی که در این پژوهش به آن‌ها پرداخته شده و جنبه‌های مجهول و مبهم آن مورد توجه قرار گرفته،

اشاره می‌شود:

۱. نگاه مرد به بدن زنان غیر مسلمان، زنان نامحرم و زنان بی‌باک؛
 ۲. نگاه مرد به زن به قصد ازدواج با او و بالعکس؛
 ۳. استثنائات حرمت نگاه مرد به زن بیگانه؛
 ۴. نگاه از روی ریه و تلذذ؛
- هم‌چنین بعضی از پرسش‌هایی که در این تحقیق به آن توجه شده و تبیین آن‌ها در نظر بوده، از این قرار است:
۱. آیا نگاه زن هم به مرد به قصد ازدواج با او جایز است؟ همان‌گونه که نگاه مرد به زن به قصد ازدواج با او جایز است؟
 ۲. نگاه به محارم چه حکمی دارد؟
 ۳. نگاه زن به بدن مرد نامحرم چه حکمی دارد؟
 ۴. نگاه به تمام بدن همسر چه حکمی دارد؟
- از آن‌جایی که آشنایی با ابعاد گوناگون موضوع «نگاه مرد و زن به یک‌دیگر از منظر اخلاق و فقه» می‌تواند راه گشای خوبی برای ارتباطات سالم میان مرد و زن در جامعه و خانواده، خصوصاً جوانان فرهیخته باشد، این مهم، نویسنده را بر این داشت تا این موضوع را از جهات مختلف مورد بررسی و تحقیق قرار دهد. در حقیقت منظور از طرح این مسأله، معرفی دقیق و علمی ابعاد گوناگون آن و تبیین نمودن جنبه‌هایی است که کمتر مورد توجه قرار گرفته است. در حالی که دانستن آن‌ها بسیار مفید، و کار بردی و مورد نیاز همگان می‌باشد.